

геноциду (ст. 442 КК). Виявлено 7 осіб, які його вчиняли, та у 7 провадженнях оголошено підозри. Відповідно до судових звітів одну особу було засуджено до позбавлення волі терміном від 3 до 5 років. Причому покарання було призначено за сукупністю кримінальних правопорушень. Але у Єдиному державному реєстрі судових рішень цей вирок відсутній.

Випадків вчинення насильства над населенням у районі воєнних дій (ст. 433 КК) обліковано 31, у 2 провадженнях оголошено підозри, і засуджено 3 особи. Всіх звільнено від відбування покарання з випробуванням. Слід відзначити, що у Єдиному державному реєстрі судових рішень вироків щодо цих осіб також відсутні.

Абсолютним лідером серед зафіксованих воєнних злочинів є діяння, передбачене у ст. 438 КК, тобто порушення законів та звичаїв війни.

Так, за період з 24.02.2024 до 31.02.2024 р. загалом обліковано 123 334 факти вчинення такого злочинного діяння. При цьому за кваліфікований вид цього діяння, що поєднане з умисним вбивством, обліковано 7956 випадків, з яких 6013 (або 75,6 %) у 2022 р. Водночас за вчинення цього діяння виявлено лише 130 осіб (з них 16 осіб за ч. 2 ст. 438 КК), підозри оголошено у 227 фактах, з яких 55 підозр – за ч. 2 ст. 438 КК.

Також за даними дослідження вироків, що розміщені у Єдиному державному реєстрі судових рішень, станом на 20.02.2024 за цією статтею КК винесено вироків у 56 судових справах. Загалом за цими судовими справами засуджено 75 осіб, з яких 9 осіб – очно у 6 судових справах, а 66 – заочно у 50 судових справах.

Якщо розглядати зазначені судові справи за розміром призначеного покарання, то за ч. 1 ст. 438 КК загалом засуджено 67 осіб (8 – очно, 59 – заочно). Покарання у виді позбавлення волі терміном від 8 до 9 років отримали 6 осіб, а терміном від 10 до 12 років – 61 особа. За ч. 2 ст. 438 КК засуджено 8 осіб (1 – очно, 7 – заочно). З них 6 осіб отримали покарання у виді довічного позбавлення волі (1 – очно). Одну особу було засуджено до покарання у виді 14 років позбавлення волі, а ще одну – 15 років позбавлення волі.

Підсумовуючи зазначимо, що загалом за два роки військових дій станом на 31.01.2024 кількість воєнних злочинів росії, котрі обліковано, становить 123 419 випадків, з яких абсолютну більшість (99,93 %) становлять факти порушення законів та звичаїв війни, що кваліфікуються за ст. 438 КК. Проте засуджено за їх вчинення лише 75 осіб, 66 з яких заочно. Тобто фактично засуджено та відбувають покарання за вчинення воєнних злочинів лише 9 осіб. Отже, у подальшому органи кримінальної юстиції України, із залученням допомоги від правоохоронних органів інших країн цивілізованого світу, мають спрямовувати свої зусилля на притягнення всіх російських воєнних злочинців та їхніх прибічників до кримінальної відповідальності і призначення цим особам справедливого та невідворотного покарання.

1. Кількість воєнних злочинів Росії в Україні перевищує 122 000 – генпрокурор Костін. *Голос Америки*. URL : <https://www.holosameryky.com/a/kostin-voenni-zlochyny/7500095.html>.

2. Піддубна М. В. Воєнні злочини в кримінальному праві України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2016. Вип. 40 (2). С. 98–101.

УДК 343.722

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/579-580

Владислав ЛИТВИНЕНКО

ад'юнкт кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСНОВНІ АСПЕКТИ НЕЗАКОННОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Введення воєнного стану у державі завжди супроводжується різними негативними явищами, такими як: нестача захисних засобів для збереження цілісності кордонів держави (військової зброї або спорядження), харчового, майнового забезпечення як для військовослужбовців, так і для мирного населення, яке було вимушено переміщено до інших регіонів для порятунку свого життя, тощо.

Наразі на території України діє військовий стан, який супроводжується вищевказаними наслідками. Аналізуючи сучасні наукові праці, можна виділити один із основних методів протидії цим наслідкам, а саме здійснення гуманітарної діяльності. На сьогодні можна окреслити два напрями гуманітарної діяльності або допомоги – це міжнародна гуманітарна допомога (надання допомоги іншими державами) та внутрішня гуманітарна допомога (проведення зборів грошових коштів для покупки необхідного та передання кушених речей особам, які потребують допомоги). Гуманітарна допомога включає безкоштовне забезпечення осіб необхідними речами (зброя, спорядження, речі, предмети побутового характеру, їжа та ін.). При цьому варто не забувати про те, що державою вирішується два важливі завдання: по-перше, сприяння діяльності щодо надання гуманітарної допомоги; по-друге, попередження зловживань у цій сфері щодо уникнення оподаткування та інших випадків незаконного переміщення цих товарів.

Надання гуманітарної допомоги ґрунтується на принципах гуманізму, нейтральності, об'єктивності та самостійності. Це означає, що допомога надається незалежно від національності, релігії, гендерної приналежності, етнічних чи політичних уподобань. Як реакція на негативні наслідки усе частішають випадки об'єднання зусиль міжнародного співтовариства у сфері гуманітарної діяльності. Україна також бере участь у таких заходах, хоча значну кількість вантажів гуманітарної допомоги, порівняно з наданням такої допомоги іншим країнам, отримує і сама [1].

Однак на сьогодні і протягом дії воєнного стану на усій території України мають місце вже непоодинокі випадки кримінально-протиправних дій із гуманітарною допомогою. Найчастіше за все зустрічається: «незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги» – ст. 201-2 КК України та «продаж неіснуючих товарів (предметів) гуманітарної допомоги» – ст. 190 КК України «Шахрайство» [2].

Для більш точного висвітлення проблематики звернемося до статистичних даних із звіту Офісу Генерального прокурора, згідно з яким було обліковано 189 кримінальних правопорушень з 01.01.2023 до 31.12.2023 за кваліфікуючими ознаками незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги. Станом на 30.01.2024 було обліковано 16 кримінальних правопорушень за ст. 201-2 КК України. Стосовно шахрайств, конкретних статистичних одиниць про продаж неіснуючих товарів (предметів) гуманітарної допомоги знайти не вдалося, однак було обліковано 82 609 кримінальних проваджень за ст. 190 КК України за 2023 р. [3].

Отже, досі вбачається за необхідне вдосконалення правового регулювання надання гуманітарної допомоги в Україні різними шляхами, що, відповідно, впливатимуть і на зменшення протиправних дій суб'єктами, які здійснюють гуманітарну діяльність. У сучасному правовому полі пропонують такі шляхи, як внесення змін до чинного Закону України «Про гуманітарну допомогу» та підзаконних актів на засадах міжнародних принципів та через систему оцінки потреб у гуманітарній допомозі, викладення закону в новій редакції, посилення контролю виконавчої влади за гуманітарною діяльністю як ззовні країни, та і всередині.

Підводячи підсумки викладеного, можемо зазначити, що умови воєнного стану дійсно вплинули на рівень злочинності в країні. Дане висловлювання підтверджується законотворчими процесами в країні, як-от: додавання до КК України статті 201-2, відповідно до якої вбачається використання під час дії воєнного стану гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги не за цільовим призначенням та статичними показниками. Також під егідою гуманітарної допомоги активізувалися шахраї, які користуються наявними потребами громадян. Нині знаходження шляхів протидії вищевказаній злочинності є актуальною проблемою і потребує значної уваги всіх існуючих інститутів права.

1. Коваль Н. О. Підстави та порядок переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2014. 21 с.

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

3. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора*. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.